

Fotografia extreta de Freepik.

TÈCNICA DIGITAL, ALTERITAT EN PERILL

Joan Carles González Caldito
Institut Pere Vives Vich (Igualada)

Ús regular dels telèfons mòbils, experimentar ansietat i nerviosisme davant la idea de perdre'l o que no es pugui utilitzar, mantenir-lo sempre encès, anar al llit amb ell o monitorar constantment la seva pantalla per a veure si hem rebut missatges o trucades, o fins i tot verificar que no s'esgotarà la bateria, són alguns dels símptomes més evidents de la *nomofòbia*. Aquesta patologia addictiva, identificada per primera vegada el 2008, ha augmentat any rere any amb l'increment de les xarxes socials i el seu ús, modificant la nostra manera de viure. L'ús de les pantalles digitals en general i els *smartphones* en concret han esdevingut una extensió del nostre cos, cedint part de la nostra intel·ligència

(memòria, orientació, càlcul...) a aquests aparells digitals, fent-nos esdevenir *cíbors*. Però han fet una passa més enllà: la *nomofòbia* que patim evidencia que la tecnologia digital ha esdevingut, també, una eina fonamental per a l'estímul de les nostres emocions, condicionant fins i tot la nostra concepció existencial.

Segons la psiquiatra Marián Rojas Estapé, la fascinació que ens generen l'ús de pantalles digitals anul·la el nostre esforç per descobrir la realitat, perquè ens inhibeix de l'admiració, la concentració i atenció que ella ens requereix. Igualment, defensa que la tensió que ens genera la realitat ens porta

a fer un ús constant dels smartphones per alleugerir-les. El problema d'això, assenyala la psiquiatra, és que com més ús en fem de les pantalles per distensionar els fets de la realitat que ens envolten, menys resistent ens fem a la frustració i a l'avorriment de la mateixa realitat. Com si fos una droga, l'addicció al nihilisme de l'entreteniment digital i de les xarxes socials ens recorda a la distòpia huxleyana de *Brave new world* on la droga soma curava temporalment de la melancolia i controlava els sentiments, en la mesura en que l'ús dels *smartphones* actua com a pal·liant de la realitat. És en aquest sentit que podem dir que l'addicció a les pantalles afecta, inevitablement, a la concepció antropològica i ontològica del que entenem per ésser humà contemporani perquè modifica la nostra quotidianitat.

A *No-coses*, un dels darrers llibres publicats pel filòsof sud-coreà Byung-Chul Han, es porta a la pràctica filosòfica la denúncia que la psiquiatra Rojas mostra científicament, i es pregunta fins a quin punt les eines digitals ens estan fent oblidar que som éssers en la mesura en què coexistim amb l'alteritat. Han es centra en l'ús dels *smartphones* i argumenta que aquests ja no són una tècnica per a ser usada, sinó que ens usa a nosaltres, fins al punt que han esdevingut un *pornòfon* perquè ens despullem voluntàriament davant d'ells: els nostres secrets queden revelats a una xarxa capaç de mostrar-nos contínuament el que ens agrada, conduint la nostra voluntat i monitorant la nostra existència. Aquesta denúncia, que també apareix en llibres seus com *Psicopolítica*, es torna a repetir al recent assaig publicat de Han *Infocràcia*, però posa l'accent en el perill que suposa l'ús de la tecnologia de les pantalles i de les xarxes socials per a l'alteritat i la democràcia, en la mesura en què els *smartphones* tenen la capacitat d'abstracte'ns de la realitat fora de la nostra individualitat, com si aquesta fos una mera extensió de la nostra voluntat.

La digitalització i amb ella l'ús dels *smartphones*, sosté Han, ens fa esdevenir ésser depressius perquè perdem la relació amb el món, és a dir, amb els altres. En aquest sentit, l'ús de les pantalles i les xarxes reforça el nostre egocentrisme perquè quan les utilitzem el món queda a la nostra disposició. L'ús repetitiu i poc creatiu dels actuals telèfons mòbils entretenen i eviten l'avorriment, quelcom que ens permet abstracte'ns i eliminar la dimensió de l'alteritat a través del plaer de la distracció. Amb només els dits, podem creure que allò que passa al món és allò que nosaltres pensem, quelcom que ens tanca en nosaltres mateixos perquè oblidem que això és degut a un sistema algorítmic que ens mostra el que la tecnologia digital ha espia i descobert de nosaltres. Aquest tancament solipsista contribueix a tronar més sospitós l'altre i el seu discurs, augmentant així el nostre narcisisme. Així,

l'ús dels *smartphones* posa en evidència que el pensament discursiu i representatiu que es centrava en l'escolta de l'altre, es fa cada vegada més difícil quan l'altre no coincideix amb el nostre punt de vista. Per aquest motiu, assenyala Han, la nostra opinió és sovint més autista, doctrinària i dogmàtica, quelcom que dificulta l'ètica de la cura i, en conseqüència, la política de la democràcia. En conseqüència, la cura de l'altre, el gran paradigma filosòfic occidental posat en voga per al filòsof alemany Martin Heidegger i explotat per d'altres com Foucault o el nostrat Esquirol, està en perill a causa de l'abstracció dels individus provocada per l'ús de les pantalles, el que en paraules del filòsof alemany Martin Heidegger implica l'ocultament del ser.

Llegir Byung-Chul Han és, d'alguna manera, actualitzar la crítica a la tècnica de Heidegger a través de la tecnologia digital actual, perquè evidencia que aquesta és capaç de fer-nos obviar el món. Cal recordar que, segons Heidegger, podem definir el "jo" a partir de la seva existència, concepte que defineix com a *Dasein* i que traduïm com a "ser-aquí", és

Fotografia extreta de Freepik.

a dir, com un ésser que és en un lloc i moment determinat, evidenciant que la nostra existència es fa amb els altres: el "ser-aquí" és "ser-en-el-món". Ara bé, la vida amb els altres del "ser-aquí" el pot fer difuminar, diu Heidegger, en una unitat homogènia, més coneguda com a "quotidianitat" que sotmeti el "ser-aquí" en una interpretació del "ser-en-el-món" que no correspongui amb la seva experiència, esdevenint una dictadura de la unicitat sobre el "jo" a causa de les "enraonies". En aquest sentit, la "parla" esdevé l'estructura existencial fonamental del "ser-aquí" heideggerià, ja que és l'articulació de la comprensibilitat en la qual el *Dasein* es troba en el "ser-en-el-món": a través de la interpretació de la "parla", el "ser-aquí" s'apropia de la realitat. Heidegger, però, fa una distinció entre la "parla" i les "enraonies", ja que parlar és apropiat-se del que es diu, és a dir, donar la pròpia interpretació, mentre que les "enraonies" fan referència a una apropiació que no és pròpia de l'individu, sinó d'allò que s'entén com a "comú". Les "enraonies", per tant, poden fer creure al *Dasein* que ha assolit la comprensió d'allò que es parla sense posar-ho en discussió, impossibilitant així una

nova interpretació i apropiació del món. Per això el filòsof alemany sosté que les "enraonies" són el desarrelament del "ser-aquí", el que a la vegada constitueix la seva "caiguda".

Pel fet que el "ser-aquí" viu sempre "en un món", viu "posseït" per aquest món que habita, és a dir, que el *Dasein* viu "caigut" en un món en el qual és. Però l'estat de "caiguda" també implica la fugida del "ser-aquí" del seu ser mateix, essent "l'angoixa" la consciència d'aquest estat que podria no ser: existir segons la interpretació comuna i no pròpia. Dit d'una altra manera, "l'angoixa" és la conscienciació del "ser-aquí" de la seva llibertat ontològica, adonar-se'n que es viu una vida no apropiada si aquesta no és viscuda a través de la seva pròpia "parla". Així, viure immers en les "enraonies" del comú dificulta la llibertat ontològica de poder ser segons la pròpia interpretació del món. És per aquest motiu que podem dir que el "ser-aquí" és una possibilitat llançada al món en el qual d'ordinari i regularment s'ha perdut, però que es pot trobar si viu autènticament projectant el seu ser al món independentment de les "enraonies".

Consegüentment, apropiat-se del món a partir de la pròpia interpretació és la condició de possibilitat del *Dasein* de viure la vida autènticament, quelcom que no es pot fer si no és amb l'alteritat. Tot i que la coexistència amb l'alteritat ens pot fer "caure" en el món de les "enraonies", també ens posa en el món qüestionant-nos la nostra existència, quelcom que possibilita la pregunta sobre el que som i, per tant, la nostra llibertat ontològica: només a través de la tensió de la realitat provocada per la pregunta de "qui som" esdevé la identitat del "jo". És en aquest sentit que Heidegger considera la "cura" com el caràcter essencial del "ser-aquí", ja que consisteix en "pro-jectar-se" en el futur procurant per al món en el qual el "ser-aquí" està sent amb l'alteritat. Per tant, la "cura de si mateix" consisteix a cercar l'existència autèntica que es separa de la "unicitat" que brinden les "enraonies", paradigma filosòfic del segle XX i hereu de la Il·lustració. Actualitzat amb les paraules de Han seria constituir el *Dasein* més enllà de la tecnologia de les pantalles dels *smartphones* i de les xarxes socials que ens separen de l'alteritat: les "enraonies" avui són constituïdes per al món imaginari de la tecnologia digital.

El problema de la tècnica ha esdevingut el problema fonamental de l'ontologia i antropologia filosòfica actual. L'ús dels *smartphones* col·labora en l'oblit del món constituït en la interacció entre l'individu i la coexistència amb els altres. L'entreteniment i el no avorriments que ens ofereixen les pantalles ens permeten abstraure la realitat que, com diu Rojas, pot provocar-nos tensió. D'aquesta manera, els *smartphones* funcionen com el *soma* de la nostra era, una

addicció que va en augment després de la pandèmia de la Covid-19. Si bé és cert que s'ha fet un progrés en l'ús de les tecnologies digitals en l'àmbit social, a escala ontològica i antropològica està suposant uns canvis dels quals potser encara no en som conscients: l'oblit de l'altre, del món i, per tant, la dominació dels individus a través de l'ús de les pantalles. D'alguna manera, la concepció de l'ésser humà com a coexistent amb els altres està en perill de mort, i possiblement està naixent un nou ésser humà que, lluny de superar a l'anterior en qüestió de llibertat, acabi sent més esclau de la seva pròpia concepció ontològica. Però aquest oblit no només posa en perill la concepció d'humanitat contemporània com a una alteritat que cal escoltar i atendre en tant que existenciarria i, per tant, tenir cura d'ella en tant que constitutiva dels individus, sinó que també pot posar en perill la democràcia, en la mesura en què aquesta es fonamenta en l'escolta de l'altre. És per aquest motiu que ens podem preguntar si amb les tecnologies digitals som més lliures o si, contràriament, constitueixen els nostres pensaments sense la necessitat de l'alteritat, com si les ombres de la caverna de Plató mai haguessin desaparegut.

BIBLIOGRAFIA

ESQUIROL, J.M. (2011) *Los filósofos contemporáneos y la técnica. De Ortega a Sloterdijk*. Barcelona: Editorial Gedisa; (2015).

HAN, B.-C. (2014): *Psicopolítica. Neoliberalismo y nuevas técnicas de poder*. Barcelona: Herder Editorial; (2021): *No-cosas. Quiebras del mundo de hoy*. Barcelona: Penguin Random House Grupo Editorial; (2022): *Infocracia. La digitalización y la crisis de la democracia*. Barcelona: Penguin Random House Grupo Editorial.

HEIDEGGER, M. (1951) *El ser y el tiempo*. México: Fondo de Cultura Económica; (1997): *La pregunta por la técnica. A: Filosofía, ciencia y técnica*. Santiago de Chile: Editorial Universitaria.

ROJAS ESTAPÉ, M.: *Entender la mente, las emociones y el comportamiento en un mundo de pantallas*. A: *Marián Rojas Estapé psiquiatra* [en línia]. [Consulta: 13 de juny de 2022] Disponible a la web: <https://marianrojas.com/2021/10/25/entender-la-mente-las-emociones-y-el-comportamiento-en-un-mundo-de-pantallas/>

Fotografia extreta de Freepik.